

skrives ud fra både jord-, vand- og teknisk/forædlingsmæssige forhold. Lidt trekantet anses løsningen for enten teknisk, kemisk eller biologisk betinget, og artiklerne fremtræder en anelse uensartet som enten stærkt specialiserede, i f.eks. beskrivelse af lerkolloidens kemi, eller stærkt generaliserende, når f.eks. jordens vandressourcer diskuteres ud fra en meget enkel tabel med kontinenter som mindste enhed. Mest interessant er faktisk referatet af den efterfølgende ple-numdiskussion, gengivet bagest i bogen.

Selv om bogen står som et vægtigt økologisk indlæg i diskussionen om årsag, følger og grænser for den grønne revolution, kan man næppe komme uden om også at inddrage økonomiske og sociale forhold. Dette gøres ikke her, og har heller ikke været meningen.

Peter Strømgaard

Hans Ruthenberg: Innovation policy for small farmers in the tropics: the economics of technical innovations for agricultural development. Ed. by Hans E. Jahnke.

Clarendon, Oxford 1985. XII, 176 s., fig. 24 cm. GBP 17,50.

Denne, den legendariske Hans Ruthenbergs sidste bog inden sin død i 1980, fremstår med en noget misvisende titel – den skulle snarere have heddet »Economics of Subsistence Agriculture«. Ruthenberg prøver nemlig, med udgangspunkt i klassisk landbrugsekonomisk (Upton) terminologi at beskrive hvilke faktorer, der har betydning for subsistensbondens allokering af ressourcer i produktionsprocessen.

Det er altid en vanskelig opgave med kurver at afbilde, hvad der foregår i en subsistensbondens indre, og det er dog også et spørgsmål om indifferens-, priselasticitets- og forsyningselasticitetskurver øger forståelsen. Ruthenberg gør forsøget, og kommer rimelig rundt i problemstillingen: konflikten subsistens- versus markedorienteret produktion, arbejde versus fritid, risiko. Selve bogens hovedtema – effekten af tekniske innovationer – belyses med eksempler på arbejdskraftbesparende henholdsvis udbytteforøgende teknikker.

Men stadig, og det kan undre i en så økonomisk anlagt bog, er den megen teori ikke tilstrækkelig til at beskrive subsistensbondens valg af arbejdsinput og dyrkningsstrategi – ofte er bønder fanget i en ond cirkel, »low productivity trap«,

hvor øget fødevarerproduktion kræver innovationer, der er så bekostelige, at kun øget produktion kan finansiere dem.

Peter Strømgaard

Desert development: man and technology in sparselands. Ed. by Yehuda Gradus.

Reidel, Dordrecht 1985. XVI, 324 s., ill. 25 cm. NLG 150,-.

Bogen giver en meget bred introduktion til aride områder. De 18 artikler strækker sig emnemæssigt fra mere overordnede synspunkter vedrørende menneskets udnyttelse af nedbørsfattige, varme områder på kloden, over bygningskonstruktion, servicebetjening og teknologianvendelse til økonomisk udviklingspotentiale. Hovedparten af skrifterne og de behandlede emner har tilknytning til Israel. Bogens brede sigte gør målgruppen noget diffus. Geografer vil finde interesse i nogle af kapitlerne, som fx de, der giver en generel introduktion til udnyttelsessystemerne i aride områder, kapitlet om remote sensing eller kapitlet om landbrugets udviklingsmuligheder.

Anette Reenberg

James Zucchetto, Ann-Mari Jansson: Resources and society: a systems ecology study of the island of Gotland, Sweden. – (Ecological studies; vol. 56).

Springer, New York 1985. X, 246 s., ill. 25 cm DEM 198,-.

Bogen handler om Gotland, men henvender sig ikke kun til læsere med interesse for denne del af Sverige. Forfatterne har i begyndelsen af 1970'erne lavet en omfattende human-økologisk systemanalyse af dette svenske øsamfund og har allerede tidligere præsenteret dette arbejde med økologiske modeller i tidsskrifter og i forbindelse med UNESCOs Man And Biosphere program, som projektet har indgået i.

I herværende bog redegøres for de anvendte modeller over stof-, energi- og pengestrømme i og imellem natur- og menneske-systemer. Optimerings- og simuleringsmodeller inddrages til vurdering af udviklingsstrategier og -tendenser for de betragtede systemer.

Modeleksemplernes styrke ligger især i det omfattende empiriske datamateriale, de bygger på, og som afspejles i bogens mange tabeller.

Analyserne er sat ind i et bredere perspektiv. Dels får man indledningsvis en

omhyggelig gennemgang af den behandlede region og den historiske udvikling i menneskets udnyttelse af de lokale ressourcer. Desuden er der lagt stor vægt på en mere generel og teoretisk diskussion af fordele og begrænsninger ved modelbaserede analyser af humane økosystemer.

Anette Reenberg

Andrew Goudie: The human impact: on the natural environment. – 2. ed.

Blackwell, Oxford 1986. X, 338 s., ill. 25 cm. Hardback: GBP 27,50. Paperback: GBP 8,50.

Ny udgave af denne velskrevne, inspirerende og anbefalelsesværdige introduktionsbog. Gode eksempler, et godt stikordsregister, mange fornuftige referencer. Bogen er et smukt eksempel på en funktionel, integreret geografi. Denne udgave ligner i alt væsentligt den tidligere, men materialet er ajourført og en del overflødig er blevet skåret væk.

Henning Mørch

M.S.R. Hutt, D.P. Burkitt: The geography of non-infectious disease.

Oxford University Press, Oxford 1986. XVI, 164 s., ill. 24 cm. GBP 22,50.

Sygdomme er i meget stort omfang på en eller anden måde relateret til miljøet og har derfor deres egen geografi, der naturligvis funktionelt er bundet til andre »geografier« (klima, økonomi etc.). Tidligere tiders geografer havde ofte kapitler om sygdommes udbredelse – fx Ratzel, men håndteringen var oftest ret deskriptiv. De seneste årtier er sygdomsgeografien som fag atter blomstret op – nu mere analytisk og sammenhængssøgende. Sygdommes geografi er måske mest iøjenspringende for infektioner. Men også de ikke-smitsomme sygdomme, som bliver stadig mere fremtrædende i de industrialiserede samfund, har betydelige elementer af geografi. Dette fremgår af bl.a. denne bog. Forfatterne er begge medicinere – den ene har været professor i »medical pathology« i London. Bogen er ret leksikalt opbygget efter sygdommenes forekomst i legemet – i tyrodea eller nervesystemet fx. De enkelte sygdomme belyses med to afsnit – »geographical distribution« og »postulated causative factors« – postulated erstattes her og der med possible, et sprogligt raffinement, der antyder i hvilken grad årsager til sygdommenes geografi er afsløret. Til slut i bogen er der en fornuftig »selected reading list«, men i selve teksten er der ingen litteratur-

henvisninger – desværre. Teksten er meget kortfattet; der er ikke tale om en »læsebog«, men om en nyttig opslagsbog.

Henning Mørch

Atlas für jedermann. Red.: R. Habel, et al. – 4. Aufl.
Haack, Gotha 1986. 217 s., kort. 30 cm. DM 31,-.

Skulle dette skoleatlas end være prisbilligt, så er der andre på markedet, der indholdsmæssigt er meget mere værd og anvendelige. Stednavneudvalget er tilfældigt og for lille. Det prisværdige forsøg på at anvende lokale navne i stedet for germaniseringer er faldet meget inkonsekvent ud. Et annex med »geografiske« billeder er pænt trykt, men valget af motiver er for en stor dels vedkommende se-værdigheder og giver intet geografisk helhedsindblik i de valgte egne; kun i begrænset omfang supplerer billederne hinanden. Et statistisk annex med fine flag for hvert land indeholder så få oplysninger, at det er spild af papir.

Henning Mørch

J.A. Jackson: Migration.

Longman, London 1986. 91 s., fig. 20 cm. GBP 3.95.

Forfatteren er sociolog og bogen er kommet i en sociologisk serie. På dette grundlag er der tale om en skikkelig, lille introduktion. Der er rimelige referencer og forslag til yderligere læsning. Regionale og økonomiske aspekter er dog så relativt underbelyst, at bogen ikke er til megen nytte i disse sammenhænge, hvor der er mange bedre muligheder, og som helhed er bogen grundet formatet rigeligt kortfattet. Men som introduktion – OK.

Henning Mørch

Pierre Biays: Le Canada: environnement naturel, économie, régions. – (Dossiers des images économiques du monde; 10).
Sedes, Paris 1987. 170 s., ill. 24 cm. Pris ikke oplyst.

En geografibog om Canada af Canadiere, må være sagen. Men tilpasset formatet er resultatet lovlig kortfattet. Det er ikke meget man får at vide om de enkelte emner og områder i det store land – udover det helt oversigtsmæssige. Bogen er meget traditionelt opbygget, og er skrevet i den særlige franske tradition, hvor det meste synes fremkommet ad åbenbaringsvej – der er yderst få henvisninger og en meget kort litteraturliste. De 64 »documents« er ligeligt fordelt på tabeller og

stregtegnede kort, disse sidste er uværdigt primitive.

Henning Mørch

Atlas économique de l'Europe. J.R. Sortia, [et al.].

Société Royale Belge de Géographie, Bruxelles 1986. 176 s., ill. 40 cm. BFR 2.500,-.

Atlas'et er inddelt efter godt tyve brancher. Hver branche er beskrevet med to sider forklaringer og fire kort over branchens værditilvækst – andel af samlet værditilvækst, tilvækst pr. kvadratkilometer og pr. indbygger, og den absolutte tilvækst i ECU. Kortet for tilvækst pr. kvadratkilometer er udeladt for fiskeri, men i de fleste andre brancher kan den arealrelaterede virke aldeles absurd. Hvad med trykkeribranchen i relation til areal i Island? For at give et grelt eksempel. – Men ellers er det et udmærket atlas. Basisarealerne er amter/provinser og giver som helhed et anvendeligt net til beskrivelsen af fordelingen. Det store format gør, at kortene ikke bliver gnidrede. Den ganske vist kortfattede følgetekst er fornuftig og fyldestgørende. Der indledes med en redegørelse for metode og problemer. Og der afsluttes med en serie fornuftige syntesekort. Det er prisværdigt, at man ikke begrænser sig til Fællesmarkedet, som ses i mange andre værker om »Europa« i disse tider, men inkluderer de øvrige nordiske lande samt Schweiz og Østrig. – Kortene, der med cirkler viser den absolutte tilvækst, kan nok få en dansker til at blive lidt mere beskedent; det er ikke meget landet synes af i den store mosaik.

Henning Mørch

Bendix Carstensen & Ole Møller Jensen: Atlas over kræftforekomst i Danmark 1970-79.

Kræftens Bekæmpelse, Kbh. 1986. 418 s., ill. & 1 kort i lomme. 30 cm. Kr. 585,-.

I »det store udland« er der en lang tradition for atlas over sygdommes udbredelse til brug for lokalisering af årsager og til hjælp ved bekæmpelsen. Geografer har ofte været involveret i dette arbejde og i adskillige tilfælde været foregangsmænd. Dette danske værk må hilses som en meget vigtig udgivelse og er på flere måder et pionerværk – fremkommet uden medvirken af geografer. – Der indledes med en generel redegørelse for registrering, materiale, metoder, fejlkilder og fortolkning. Herefter belyses ca. 30 kræfttyper

efter samme skema: En ganske kort tekst omhandler »risikofaktorer« og »geografisk fordeling«. Risikofaktorerne er for en stor del endnu kun klarlagt i meget begrænset omfang, men der er mange litteraturhenvisninger til, hvad man trods alt ved. Den beregnede risiko (relative hyppighed) er justeret m.h.t. alder og i en del tilfælde også urbaniseringsgrad. De to køn behandles separat. I diagrammer belyses risici i relation til køn, alder og urbanisering. Herefter viser 2-4 kort de regionale fordelinger af risici overvejende henført til kommuner. Til slut viser en tabel risici fordelt på kommuner og køn. – En del af kortene for de mere sjældne kræfttyper viser risici fordelt på amter. Så groft et regionalt net kan næppe give særlige fingerpeg om årsagssammenhæng. Specielt for de sjældne former må man håbe, at der vil være midler til regionale studier på mikroniveau – kombineret med flytteanalyser. – Det fremgår, at der er tale om et basismateriale, men det er et meget vigtigt materiale. Det skrider på analyse – ikke blot af medicinsk personale, men også af andre bl.a. geografer, der kan deres statistik og regionale analysemetoder. Man må håbe at der også i Danmark vil være geografer, der forstår betydningen af regionale studier af sygdomsforhold, og som ser mulighederne for deres fags anvendelighed. – Man må dog især håbe, at det bliver muligt at følge dette betydningsfulde værk op i kampen mod en af samfundets værste svøber.

Henning Mørch

Famine as a geographical phenomenon. Ed. by Bruce Currey and Graeme Hugo.
Reidel, Dordrecht 1984. VI, 202 s., ill. 25 cm. NLG 95,-.

Bogen er en samling artikler om et meget vigtigt emne – også for geografer. Skønt skrevet af geografer og trods bogens titel er det egentligt geografisk ikke det mest fremtrædende; bogen har mere et tværfagligt præg, og det er måske netop dens styrke. Artiklerne dækker en bred vifte af problemstillinger: linear programming anvendt på fødevarer-strømme, historiske studier, demografiske forhold, effekter af krig etc. Man får en klar opfattelse om »sult« som et meget komplekst problem, der hverken har simple forklaringer eller løsninger. Det kunne nok have styrket bogen, at artiklerne ikke blot synes skrevet hver for sig, men var i en mere funktionel dialog indbyrdes, – de kunne måske være revideret efter en art sympo-